

ปัญหาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด : ศึกษาระบวนการในชั้นเจ้าพนักงาน

ร.ต.อ. จักรพงษ์ แก้วชูทอง*

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์**

บทคัดย่อ

ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 โดยหลักการถือว่าผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากร จึงไม่ควรที่จะดำเนินคดีแก่ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดแต่ควรเปิดโอกาสให้ได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเหมาะสมเพื่อให้โอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นการให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกลับมิได้ให้ความสำคัญไปที่ตัวผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดอย่างแท้จริง หากแต่กำหนดกรอบเงื่อนไขไว้ว่าบุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นที่จะมีสิทธิเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกล่าวคือจะต้องเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด ฐานเสพและมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด ฐานและมีไว้ในครอบครองเสพยาเสพติดเพื่อจำหน่าย ฐานเสพและจำหน่ายยาเสพติดเท่านั้น อีกทั้งจะต้องเป็นยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และมีปริมาณไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด พ.ศ. 2551 ด้วยเหตุนี้ หากปรากฏว่าผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดคนใดครอบครองหรือมียาเสพติดในปริมาณเกินกว่าที่กำหนดไว้ แม้จะเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดอย่างแท้จริง และแม้จะเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดที่ไม่เคยยุ่งเกี่ยวหรือต้องโทษในคดียาเสพติดมาก่อน ก็ไม่มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้อย่างเด็ดขาด อันเป็นการจำกัดเงื่อนไขการเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ที่ปริมาณยาเสพติดที่มีไว้ในครอบครองอย่างเคร่งครัด โดยมีได้พิจารณาถึงลักษณะหรือความประพฤติหรืออาการของผู้ต้องหานั้นประกอบว่าเป็นผู้ป่วยที่สมควรจะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายนี้หรือไม่ ซึ่งปัญหาข้อนี้มีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่มีเกณฑ์ในการพิจารณาให้บุคคลใดเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้นั้น จะพิจารณาโดยให้ความสำคัญไปที่สภาวะในร่างกายของผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นผู้ที่เสพหรือติดยาเสพติดอย่างแท้จริงหรือไม่ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของปริมาณยาเสพติดที่ผู้นั้นครอบครองเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาร่วมด้วยแต่อย่างใด ซึ่ง

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

จะสามารถคัดกรองบุคคลผู้เสพหรือติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

ส่วนในขั้นตอนเมื่อครบกำหนดเวลาตามแผนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะพิจารณาวินิจฉัยว่าผลการบำบัดเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ซึ่งหากผลการบำบัด “เป็นที่พอใจ” ก็จะปล่อยตัวผู้รับการบำบัดโดยจะมีการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ และถือว่าผู้นั้น “พ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหา” (มาตรา 33 วรรค 1) โดยให้พนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดีดังกล่าว แต่หากคณะอนุกรรมการจะพิจารณาวินิจฉัยว่าผลของการบำบัด “ไม่เป็นที่พอใจ” ก็จะมีการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการทราบเพื่อให้ดำเนินคดีและสั่งฟ้องผู้ต้องหาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป (มาตรา 33 วรรค 2) แต่ก็ได้มีการบัญญัติถึงคำนิยาม หรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาวินิจฉัยไว้ว่า อย่างไรก็ตามจะ “เป็นที่พอใจ” และอย่างไร “ไม่เป็นที่พอใจ” ซึ่งกฎหมายปล่อยให้เป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการสร้างหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนขึ้นมาเพื่อให้คณะอนุกรรมการใช้ประกอบดุลพินิจการพิจารณาวินิจฉัยถึงผลของการบำบัดดังกล่าว

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 19 วรรคท้าย ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ต้องดำเนินการฝากขังหรือขอคัดฟ้องตามกฎหมาย ซึ่งมีความขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนทั้งไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดถึงความเชื่อมโยงระหว่างการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กับการคัดฟ้องฝากขังผู้ต้องหา และกฎหมายมิได้กำหนดให้ถือว่าการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีผลแทนการคัดฟ้องฝากขังผู้ต้องหาด้วย ซึ่งปัญหาที่ตามมาก็คือ ในกรณีที่คณะอนุกรรมการวินิจฉัยว่าผลการบำบัด “ไม่เป็นที่พอใจ” ซึ่งพนักงานอัยการมีหน้าที่ดำเนินการสั่งฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาลต่อไป ในกรณีที่ผู้ต้องหานั้นหลบหนี พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต้องดำเนินการออกหมายเรียกตัวผู้ต้องหาเพื่อนำตัวมาดำเนินคดีใหม่ อันเป็นการเพิ่มภาระให้แก่พนักงานสอบสวนที่จะต้องกลับมาติดตามตัวผู้ต้องหาใหม่ และย่อมมีผลกระทบไปถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องอายุความดำเนินคดีของผู้ต้องหานั้นด้วย

1. บทนำ

การเบี่ยงเบนบุคคลจากการเข้าสู่เรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อไปยังศูนย์บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 นั้น โดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นกระบวนการที่เป็นประโยชน์ทั้งในแง่สุขภาพของผู้ติดยาเสพติด และในแง่ของสิทธิมนุษยชน ตลอดจนลดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำอย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า จำนวนผู้เสพยาเสพติดมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและจำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำในคดียา

เสพติดก็มีจำนวนมากเช่นกัน ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และกระบวนการต่าง ๆ ในการนำตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังมีปัญหาและไม่สามารถนำมาใช้บังคับอย่างได้ผลเท่าที่ควร

การไม่สามารถนำตัวผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายเนื่องมาจากบุคคลนั้นไม่มีคุณสมบัติต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเงื่อนไขและจำกัดคุณสมบัติของบุคคลผู้มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ โดยจะต้องเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด ฐานเสพและมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด ฐานและมีไว้ในครอบครองเสพยาเสพติดเพื่อจำหน่าย ฐานเสพและจำหน่ายยาเสพติดฐานใดฐานหนึ่ง ทั้งจะต้องเป็นยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และมีปริมาณไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และไม่ปรากฏว่าเป็นผู้ที่ต้องหา หรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรือเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล กฎหมายดังกล่าวมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดโดยยึดเอาปริมาณและจำนวนของยาเสพติดมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อันเป็นการให้ความสำคัญไปที่ปริมาณยาเสพติด แทนที่จะมุ่งพิจารณาตัวผู้เสพหรือผู้ติดยาว่าเป็นผู้ที่เสพหรือติดยาเสพติดอย่างแท้จริงหรือไม่ เพื่อให้ผู้ที่เสพหรือติดยาเสพติดอย่างแท้จริงนั้นได้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้หายขาดจากอาการติดยาเสพติด หากพิจารณามาตรการนำตัวผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าเกณฑ์ในการพิจารณาให้บุคคลใดเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้นั้น จะพิจารณาโดยให้ความสำคัญไปที่สภาวะในร่างกายของผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นผู้ที่เสพหรือติดยาเสพติดอย่างแท้จริงหรือไม่ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของปริมาณยาเสพติดที่ผู้นั้นครอบครอง เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาร่วมด้วยแต่อย่างใด

ส่วนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ขั้นตอน กระบวนการใช้อำนาจ หน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองนั้น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 มิได้มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้แก่กรณีนี้ด้วย ส่วนกระบวนการในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ก็ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ซึ่งอาจมีบางกรณีในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่กฎหมายทั้งสองฉบับยังมีความขัดแย้งหรือความไม่สัมพันธ์กันอยู่ ได้แก่ การใช้อำนาจตรวจหาสารเสพติดในร่างกายเบื้องต้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอันเป็นกระบวนการเริ่มแรกอันจะเชื่อมโยงผู้กระทำความผิดให้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแต่อำนาจดังกล่าวกลับไม่มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 และแม้ว่าการดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุมผู้ต้องหา

จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ แต่กฎหมายดังกล่าวก็มีได้ให้อำนาจให้
กระทำได้หากผู้ต้องหาไม่ยินยอม ซึ่งในทางปฏิบัติก็จะมีแบบการยอมรับการตรวจหาสารเสพติด
เบื้องต้นให้ผู้รับการตรวจลงชื่อให้ความยินยอม แต่ก็มีได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ให้ความ
คุ้มครองการในเรื่องใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ใน
ขั้นตอนดังกล่าวไว้โดยตรง ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจอยู่พอสมควร

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ ขั้นตอนภายหลังสิ้นสุดกระบวนการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เมื่อผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดปฏิบัติตามแผนการ
ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนสิ้นสุดกระบวนการแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะรวบรวมข้อมูลผล
การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รายงานต่อ
ผู้อำนวยการหรือผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติหรือผู้ควบคุมสถานที่ แล้วแต่กรณี เพื่อ
รายงานให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพิจารณาต่อไป และ
คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะพิจารณาผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
จากรายงานและความเห็นของผู้อำนวยการดังกล่าว ซึ่งหลักเกณฑ์ข้างต้นนี้ เป็นไปตามระเบียบ
คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดว่าด้วยการตรวจพิสูจน์การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา
เสพติดการควบคุมตัวและการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2546 เมื่อคณะอนุกรรมการวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา
เสพติด ผู้ใดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามที่กำหนดในแผนการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด “เป็นที่พอใจ” แล้ว ให้
ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาและให้คณะอนุกรรมการ มีคำสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป แล้ว
แจ้งผลให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการทราบ มีข้อสังเกตว่า กฎหมายใช้คำว่า “ให้ถือว่า
ผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหา” จึงอาจถือได้ว่าเป็นกฎหมายยกเว้นโทษตามกฎหมายอื่น
โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นเหตุทำให้สิทธินำคดีอาญาฟ้องระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 39 (7) ดังนั้น เมื่อพนักงานอัยการได้รับแจ้งจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 33 แล้วจึงต้องมีคำสั่งยุติการดำเนินคดีกับ
ผู้ต้องหาดังกล่าว เนื่องจากกฎหมายให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาจึงยอม “เป็นเหตุ
ตัดอำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการ” ซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุดได้วางแนวทางปฏิบัติในการ
ดำเนินคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานอัยการมีคำสั่ง “ยุติการดำเนินคดีเพราะ
กฎหมายถือว่าผู้ต้องหาพ้นจากความผิด” ดังนั้น เมื่อบุคคลใดเคยได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา
เสพติดแล้ว จึงยอมได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อีกได้แต่เนื่องจากกฎหมายของ
ไทยไม่มีบทบัญญัติในเรื่องของการติดตามผลภายหลังสิ้นสุดกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา
เสพติด และในขณะที่เดียวกันผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดที่ได้ผ่านกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา
เสพติดแล้ว จะมีการกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีกภายหลังการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ซึ่งตามกฎหมายของไทยถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิด และไม่มีประวัติอาชญากรรมมาก่อน แต่ในส่วนข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดยังคงมีอยู่ ซึ่งการที่ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วกลับมาเสพหรือติดยาเสพติดซ้ำอีก ย่อมแสดงให้เห็นว่ากระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่ได้ผลต้องตามวัตถุประสงค์แห่งการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับแต่ถ้าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด “ไม่เป็นที่พอใจ” ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานความเห็นไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินคดีต่อไป ซึ่งการจะวินิจฉัยว่าเป็นที่พอใจหรือไม่เป็นที่พอใจนั้น ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ใช้ประกอบดุลพินิจ ในปัจจุบันยังอาศัยแต่เพียงดุลพินิจของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในการวินิจฉัยโดยลำพัง

2. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การมีบทบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้อย่างเคร่งครัดเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดที่ทำให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดบางส่วนไม่ได้รับการบำบัดฟื้นฟู อันทำให้กระบวนการในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้ ปริมาณยาเสพติดที่ครอบครองนั้นเป็นแต่เพียงการบ่งบอกให้เห็นถึงความหนักเบาของโทษ แต่ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่สมควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ด้วยเหตุนี้การกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาให้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยนำชนิด ประเภท ปริมาณของยาเสพติดมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาจึงเป็นเรื่องไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีหน้าที่ในการค้นเพื่อหาหลักฐานว่าเป็นผู้เสพแต่ไม่มีการออกกฎหมายรับรองการใช้อำนาจหน้าที่ในการสั่งตรวจพิสูจน์ในเบื้องต้น จึงทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ยังเกิดความไม่ชัดเจนและทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอยู่พอสมควรซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากกระบวนการดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งนับเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ดังนี้ จึงควรมีการบัญญัติให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการดำเนินการตรวจหาสารเสพติดในเบื้องต้นไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องตามกฎหมายและเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาไปพร้อมกัน

ส่วนมาตรการภายหลังสิ้นสุดการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เมื่อผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด “เป็นที่พอใจ” แล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาและให้คณะอนุกรรมการ มีคำสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป แล้วแจ้งผลให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการทราบควรจะมีการเพิ่มมาตรการติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ผู้ที่ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปแล้ว จะต้องกลับมารายงานตัวและรับการประเมินผลตลอดภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควร และควรมีการเพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า “เป็นที่พอใจ” และ “ไม่เป็นที่พอใจ” และกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมที่จะใช้ในการประกอบดุลพินิจของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม จะเป็นการช่วยสร้างมาตรฐานการใช้ดุลพินิจ อันจะมีผลต่อมาถึงเรื่องการสั่งคดีของพนักงานอัยการ เนื่องจากกฎหมายของไทยมิได้ให้อำนาจพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้อีกภายหลังจากที่มีคำวินิจฉัยของอนุกรรมการออกมาแล้ว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- พรรณณีวาทีสุนทร และกฤติกา เจ็ดโถม, กลุ่มพัฒนาระบบงานยาเสพติด สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบผลสำเร็จของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดระบบบังคับบำบัดและระบบสมัครใจ. กรุงเทพฯ : บริษัท บอร์น ทู บี พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.(2544).ข้อมูลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534.กรุงเทพฯ : กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- สมนึก รอดประเสริฐ. (ม.ป.ท.). “การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด”, คู่มือการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด. (ม.ป.ป.).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2554, มกราคม).แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด.นนทบุรี: บริษัท ไอเดีย บีซิเนท จำกัด.

บทความ

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. (2535, กรกฎาคม - ธันวาคม). “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบบังคับ”, วารสารต่อต้านยาเสพติด 8(2)

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. สถานการณ์ปัญหายาเสพติดประเทศไทย(เดือนเมษายน-มิถุนายน 2555).

อาภรณ์ สายเชื้อ. (2540, ธันวาคม, น. 5-6).“รายงานการศึกษาดูงานด้านฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด”,วารสารยุติธรรม.

ดุฎินิพนธ์และวิทยานิพนธ์

วารสารณัสนานนท์. (2520). การฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้โทษ: ศึกษารณัโรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีชาติ ลิมปิสุรีย. (2529). การศึกษาทัศนัและแนวทางของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบำบัดรักษาที่มีต่อการใช้มาตรการทางกฎหมายในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด.วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

หนังสือ

Department of Probation, **Department of Probation**, 2005.

Human Rights Watch, **Not Enough Graves: The War on Drugs, HIV/AIDS, and Violations of Human Rights**, 2004; Asian Centre for Human Rights, *Thailand: Not Smiling on Rights*, 2005.

I. Pandey. “Law on the Books” and High Risk Populations in Thailand, 2006.

Richard Pearshouse.(2009, January).**Canadian HIV/AIDS Legal Network. การบังคับบำบัดในประเทศไทย ข้อสังเกตต่อพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. (โดย พิภพ อุดมอิทธิพงศ์.การบังคับบำบัดในประเทศไทย ข้อสังเกตต่อพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545.(2551), แปล).**